

Het menselijk IQ piekte in 2012, ver- voordat ChatGPT het onderwijs koloniseerde

Dingen die simpel zijn: geen investering levert een land per euro zoveel op als onderwijs. Hoe beter opgeleid de bevolking, hoe groter de toekomstige welvaart. Scholing bepaalt de samenleving van morgen, en ook of ze kiest voor democratie of dictatuur.

Het lijken open deuren die NRC's Maarten Schinkel en Marike Stellinga in Parijs ophaalden. Bij de Oeso

spraken ze met de godfather van het roemruchte Pisa-onderzoek, Andreas Schleicher. Elke drie jaar meet dat onderzoek in zo'n negentig landen het onderwijspeil. Opvallendste uitkomst: torenhoge scores in Azië.

In Nederland zouden de resultaten van 2022 wel een aardschok zijn, meende Schleicher. Dit land hoort tot de rijkste landen, omdat het in Pisa altijd een van 's werelds beste was. De laatste cijfers tonen een steile lijn bergafwaarts. In 2002 waren we in leesvaardigheid een van Europa's allerbesten, twintig jaar later behoorden we tot de zwaksten. Een derde van de 15-jarigen dreigt laaggeletterd het onderwijs te verlaten. Zo iemand kan lezen, maar geen feiten van meningen scheiden - o democratie. Op de wereldranglijst Lezen staat Nederland op plek 35 tussen Vietnam en Turkije.

Die gierende achteruitgang is volgens Schleicher een langlopende trend. Met grote gevolgen voor toekomstige welvaart. Maar ook in een door economie gedictieerd land is er geen Pisa-schandaal. De partij die dweept met de portemonnee, regeert sinds 1994 bijna dertig jaar. De VVD tekende in 2024 in het kabinet- Schoof voor een bezuiniging van 1,5 miljard euro op onderwijs. Het kabinet-Jetten draait die bezuiniging weliswaar terug, maar over Pisa en terugkeer in de mondiale kopgroep geen woord.

Voor die val is er een waaier aan verklaringen. Gedaalde standaarden. Een beetje leren van veel en niets 'diep'. Gehalveerde ouderbetrokkenheid. De grootste klapper valt na 2012: de opkomst van

de smartphone en vervlogen aandacht. Tot zover de voltooid verleden tijd.

Want Pisa 2022 is gemeten voordat ChatGPT het onderwijs koloniseerde. Merel Kamp verklaart zich dit weekend in NRC 'een docent in de rouw'. Een belabberd stuk van haar student aan een media-opleiding maakt haar blij. Overduidelijk zelf geschreven. Omdat de opkomst van AI toch niet te stoppen is, suggereren collega's voortaan de studenten te vragen om verslag te doen van de zoekopdrachten, de prompts aan Chat - kun je in elk geval die nog beoordelen.

We moeten vrezen voor de nieuwe Pisa-resultaten komende september, meer nog voor die over drie jaar - resultaten drijven uit op eerdere veranderingen. Het hoogtepunt van het menselijk IQ ligt intussen veertien jaar achter ons, blijkt uit onderzoek; in 2012 piekte de capaciteit van een gemiddeld mens om nieuwe problemen te beredeneren en op te lossen.

Wat Pisa meet, is het gevolg van een revolutionaire transitie weg van tekst. En weg van het zelf zoeken naar tekst. Informatie bereikt ons steeds meer in visuele vorm. En de informatie komt tot ons, door algoritmes wordt ze als stortvloed opgedrongen aan de passieve consument die met sociale media aan zijn scherm zit vastgezogen. Uit onderzoek blijkt dat actief gebruik van digitale technologie helemaal niet negatief is. Het schermgedrag van de laatste jaren, daarentegen, tast essentiële vermogens aan: het geeft problemen met tekstverwerken, aandacht, geheugen en zelfbeheersing.

Zo glijden we na dik vijfhonderd jaar stijgende geletterdheid af naar een samenleving voorbij het geschreven woord. En dan gaat al het redeneren en rekenen hierboven ook nog voorbij aan het meest wezenlijke van lezen en schrijven: het plezier van een goed verteld verhaal. Het genot van de taal. En het geluk... de concentratie, de stille diepe vreugde en het genot; zo gelukkig als ik lezend en schrijvend kan zijn. Dat gun ik iedereen.